

Οδηγίες για το μάθημα της Έκθεσης

1. Αρχικά, διαβάζουμε το κείμενο και τις ερωτήσεις του. Κατά κανόνα, απ' την πρώτη ανάγνωση προκύπτει μια αποσπασματική εικόνα, που κάτω απ' το καθεστώς του άγχους καλλιεργεί το αίσθημα της αδυναμίας. Προχωρούμε λοιπόν και σε μια δεύτερη μελέτη για να αποκτήσουμε ολοκληρωμένη αντίληψη, ενώ συγχρόνως επισημαίνουμε τα κύρια σημεία του κειμένου (τα οποία θα αποτελέσουν το υλικό για την περίληψη) καθώς και εκείνα τα σημεία στα οποία υπάρχει ανάγκη για διευκρινίσεις και πρέπει να επιμείνουμε.
2. Αν τυχόν υπάρχουν στο κείμενο λέξεις/ φράσεις που δεν γνωρίζουμε ή που δεν καταλαβαίνουμε, προσπαθούμε να προσδιορίσουμε τη σημασία τους είτε από τα συμφραζόμενα είτε από την ετυμολογία των λέξεων. Αν δεν το καταφέρουμε, επιδιώκουμε να συλλάβουμε το γενικό νόημα της περιόδου στην οποία βρίσκονται.
3. Οργανώνουμε το χρόνο της εργασίας μας και κατανέμουμε την ώρα μας με κριτήριο τη βαρύτητα και τη δυσκολία των ερωτήσεων. Σε γενικές γραμμές είναι καλό να διαθέσουμε 80 λεπτά στην περίληψη και στις νοηματικές – γλωσσικές ασκήσεις, 80-90 λεπτά στο κείμενο παραγωγής λόγου (έκθεση) και 10-20 λεπτά στο γενικό επανέλεγχο του γραπτού. Αντίστοιχα, οι μαθητές της Α' Λυκείου και της Β' Λυκείου στα διαγωνίσματα του φροντιστηρίου (διάρκειας 2,5 ωρών), αφιερώνουν 65 λεπτά στην περίληψη και στις νοηματικές – γλωσσικές ασκήσεις, 65-75 λεπτά στο κείμενο παραγωγής λόγου (έκθεση) και 10-15 λεπτά στο γενικό επανέλεγχο του γραπτού.
4. Η ολοκληρωμένη γνώση και επεξεργασία του κειμένου που μας δίνεται μπορεί να αποδειχτεί ιδιαίτερα ωφέλιμη για την αντιμετώπιση όχι μόνο της περίληψης αλλά και των υπόλοιπων εργασιών. Γι' αυτό καλό είναι να ξεκινήσουμε πρώτα από την περίληψη, στη συνέχεια να περάσουμε στις νοηματικές και στις γλωσσικές ασκήσεις και στο τέλος στο κείμενο παραγωγής γραπτού λόγου.
5. Όταν ολοκληρώσουμε κάθε ζητούμενο προχωράμε στο επόμενο. Στόχος είναι να αφιερώνουμε το σωστό χρόνο για κάθε ζητούμενο/άσκηση ανάλογα με τη βαρύτητά τους. Π.χ. δεν αφιερώνουμε πάρα πολύ χρόνο, προσπαθώντας να βρούμε ένα συνώνυμο το οποίο αντιστοιχεί στο 1% της συνολικής βαθμολογίας. Άλλωστε, τυχόν διορθώσεις μπορούν να γίνουν και κατά τον επανέλεγχο του γραπτού.

Περίληψη

6. Παραθέτουμε όλες τις κύριες ιδέες του κειμένου και αφιερώνουμε στην παρουσίασή τους έκταση που προσδιορίζεται με κριτήριο τη βαρύτητά τους.

7. Κινούμαστε μέσα στο πλαίσιο των αριθμητικά καθορισμένων λέξεων και αποφεύγουμε να αποκλίνουμε είτε προς τα πάνω είτε προς τα κάτω.
8. Κινούμαστε πάντα με βάση τους κανόνες που έχουμε διδαχθεί για το πώς προχωράμε στη σύνταξη της περίληψης. Δε βιαζόμαστε ούτε γράφουμε κατευθείαν περίληψη έχοντας κάνει απλώς ανάγνωση του κειμένου. Τη δουλεύουμε χωρίς καθυστερήσεις και επαρκώς στο πρόχειρο και μετά την περνάμε χωρίς μουτζούρες στο καθαρό.

Νοηματικές - Γλωσσικές ασκήσεις

9. Ασχολούμαστε πρώτα με όσες νοηματικές ή γλωσσικές ασκήσεις μάς φαίνονται εύκολες και αφήνουμε γι' αργότερα όποιες μας δημιουργούν δυσκολίες. Έτσι και χρόνο εξοικονομούμε και απ' το άγχος απαλλάσσόμαστε.
10. Φροντίζουμε να μην αποκλίνουμε απ' ό, τι μας ζητείται στις νοηματικές ερωτήσεις. Μελετάμε λοιπόν με προσοχή την εκφώνηση, διακρίνουμε τα σκέλη της, εντοπίζουμε τα ζητούμενά της και τα χρησιμοποιούμε ως οδηγούς για την απάντηση που θα δώσουμε. Στο τέλος ελέγχουμε αν έχουμε απαντήσει σε όλα τα ζητούμενα της άσκησης.
11. Η έκταση των απαντήσεών μας στις νοηματικές ερωτήσεις προσδιορίζεται με αποκλειστικό κριτήριο την κάλυψη του ζητουμένου (αν βέβαια δεν τίθεται συγκεκριμένο όριο λέξεων από την ίδια την άσκηση). Διατυπώνουμε λοιπόν την απάντησή μας με ακρίβεια και σαφήνεια και αιτιολογούμε τη θέση μας, αν αυτό ζητείται ή αν το θεωρούμε απαραίτητο.
12. Φροντίζουμε να δίνουμε ολοκληρωμένες και σχετικά αναλυτικές απαντήσεις, λαμβάνοντας ως δεδομένο πως τίποτε απ' όσα παραλείπουμε να γράψουμε δεν εννοείται.

Παραγωγή λόγου

13. Μελετάμε προσεκτικά το θέμα που μας δίνεται. Εντοπίζουμε την κεντρική έννοια, τα δεδομένα (αν υπάρχουν) και τα ζητούμενά του και προσδιορίζουμε το κειμενικό είδος, την επικοινωνιακή περίσταση και την έκταση του λόγου που καλούμαστε να παραγάγουμε. Προσέχουμε δηλαδή αν μας ζητείται άρθρο, ομιλία κ.λπ., αλλά και το κοινό στο οποίο απευθυνόμαστε, ώστε να διαμορφώσουμε ανάλογα το κείμενό μας (π.χ. προσφώνηση, κλείσιμο κ.λπ.)
14. Επεξεργαζόμαστε προσεκτικά το θέμα και αναζητούμε τις κατάλληλες ιδέες για την ανάπτυξή του: βρίσκουμε το εμπειρικό ή θεωρητικό υλικό που σχετίζεται με την κεντρική έννοια του θέματος και ακολούθως προβαίνουμε

στη διαλογή και χρήση αυτού του υλικού με κριτήριο όσα μας δίνονται και μας ζητούνται.

15. Σχηματίζουμε στο πρόχειρο το διάγραμμα του κειμένου, στο οποίο διατυπώνουμε επιγραμματικά και διατάσσουμε οργανωμένα τις κύριες ιδέες που ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις του θέματος και δίνουν ολοκληρωμένη απάντηση στα ζητούμενά του.
16. Ως προς το περιεχόμενο:
επιδιώκουμε να αναλύσουμε επαρκώς τις κύριες ιδέες και να προσκομίσουμε πειστικά στοιχεία για τη στήριξή τους.
17. Ως προς τη γλώσσα:
 - α. φροντίζουμε ιδιαίτερα τη γραμματική και τη σύνταξη του λόγου μας. Προσέχουμε τη στίξη και δεν ξεχνάμε τους τόνους
 - β. προσαρμόζουμε το ύφος στις ανάγκες της καθορισμένης επικοινωνιακής περίπτωσης και επιδιώκουμε την ανταπόκρισή του στις απαιτήσεις των δεδομένων επικοινωνιακών συνθηκών
 - γ. αποφεύγουμε τα δυο υφολογικά άκρα, την επιτήδευση απ' τη μία και την απλοϊκότητα από την άλλη, και επιδιώκουμε να πετύχουμε την απλότητα, τη σαφήνεια και την ακρίβεια
 - δ. προσπαθούμε να διατηρήσουμε ενιαίο και ομοιόμορφο ύφος γραφής.
18. Ως προς τη δομή:
 - α. διακρίνουμε το κείμενό μας με ευκρινή τρόπο στα τρία βασικά μέρη (πρόλογος, κύριο μέρος, επίλογος) και οργανώνουμε τις ιδέες μας σε χωριστές και προσεκτικά δομημένες παραγράφους (θεματική περίοδος, λεπτομέρειες/σχόλια, κατακλείδα)
 - β. διαρθρώνουμε τις ιδέες μας με σχέσεις λογικής σειράς και χρησιμοποιούμε, όπου είναι απαραίτητο, τις κατάλληλες διαρθρωτικές λέξεις για τη στενότερη σύνδεσή τους.
19. Είμαστε συνεπείς προς τον αριθμό των καθορισμένων λέξεων του κειμένου και αποφεύγουμε κάθε απόκλιση είτε προς τα πάνω είτε προς τα κάτω.
20. Για λόγους οικονομίας χρόνου δεν ενδείκνυται η συγγραφή του κειμένου μας πρώτα στο πρόχειρο και ακολούθως στο καθαρό. (Ο προσεκτικός σχεδιασμός του διαγράμματος και η επιμελημένη διανοητική επεξεργασία κάθε ιδέας, πριν απ' την ανάπτυξή της σε παράγραφο, μπορούν να απαλλάξουν απ' τη χρονοβόρα αυτή διαδικασία και να μας επιτρέψουν να συντάξουμε το κείμενό μας κατευθείαν στο καθαρό).
21. Προσπαθούμε να παραδώσουμε ένα όσο το δυνατό πιο ευπαρουσίαστο και ευανάγνωστο γραπτό και γι' αυτό προσέχουμε το γραφικό χαρακτήρα και τη μορφή των διορθώσεων που θα επιφέρουμε. Φροντίζουμε ώστε τα γράμματά μας να είναι μεγάλα και ευανάγνωστα και αποφεύγουμε τις μουτζούρες. Αν θέλουμε να σβήσουμε μια λέξη/φράση, το κάνουμε κατ'

αυτόν τον τρόπο: ~~(όπως ήδη αναφέραμε, το πρόβλημα είναι δυνατόν να αντιμετωπιστεί)~~

Οδηγίες για το μάθημα της Φυσικής

1) Για το πρώτο θέμα πρέπει να διαβάσουμε καλά την εκφώνηση και να επιλέξουμε την σωστή απάντηση χωρίς δικαιολόγηση. Εάν δεν είμαστε σίγουροι για την απάντηση, δοκιμάζουμε να αποκλείσουμε τις λάθος και να καταλήξουμε τελικά στη σωστή. Δεν διαλέγουμε την πρώτη απάντηση που μας φαίνεται σωστή χωρίς να διαβάσουμε τις υπόλοιπες. Για τις ερωτήσεις σωστού- λάθους προσέχουμε στην εκφώνηση λέξεις κλειδιά όπως: «πάντα», «μόνο όταν», «ποτέ». Στη συγκεκριμένη περίπτωση αρκεί ένα να σκεφτούμε ένα αντιπαράδειγμα για να καταλάβουμε ότι πρέπει να επιλέξουμε το «λάθος». (Προτεινόμενη διάρκεια 15-20λεπτά).

2) Στο δεύτερο θέμα πρώτα αποδεικνύουμε το σωστό και μετά το επιλέγουμε-(**δεν πρέπει** να κολλάμε σε μια απάντηση προσπαθώντας να την αποδείξουμε, χάνοντας τελικά χρόνο). Διαλέγουμε τον πιο σύντομο τρόπο ώστε να κερδίσουμε χρόνο. (Προτεινόμενη διάρκεια 45 λεπτά).

3) Στο τρίτο θέμα προσδιορίζουμε το τμήμα της ύλης στο οποίο αναφέρεται, σημειώνουμε τα δεδομένα και λύνουμε ως προς τα ζητούμενα. Βοηθητικό είναι πάντα ένα πρόχειρο σχήμα που να δείχνει κάποια στοιχεία της άσκησης. (Προτεινόμενη διάρκεια 50 λεπτά).

4) Στο τέταρτο θέμα προσδιορίζουμε το τμήμα της ύλης στο οποίο αναφέρεται, σημειώνουμε τα δεδομένα, λύνουμε ως προς τα ζητούμενα και προσέχουμε στο τρίτο και στο τέταρτο ερώτημα τα εξής :

α) την αλλαγή που θα κάνει ο συγγραφέας στη εκφώνηση -συνήθως πρόκειται για μια ανατροπή στη ροή της άσκησης.

β) το γεγονός ότι θα έχουμε σύνδεση του αρχικού τμήματος της ύλης με κάποιο άλλο τμήμα στο ίδιο ή σε διαφορετικό κεφάλαιο.

γ) το γεγονός ότι θα μας ζητηθούν κάποιες εξαιρέσεις οι οποίες, όπως χαρακτηριστικά τονίζουμε στο μάθημα, «χτυπούν» την συνήθεια που έχουμε στην επίλυση θεμάτων. (Προτεινόμενη διάρκεια 65-70 λεπτά).

Γενικές οδηγίες

- Εάν στην επίλυση ενός θέματος (που γνωρίζουμε και μπορούμε να το λύσουμε) καθυστερούμε, δεν διακόπτουμε την επίλυσή του απλά γιατί βγήκαμε εκτός χρόνου. Θυμηθείτε, είμαστε συλλέκτες μορίων.
- Εάν λόγω κακής διαχείρισης χρόνου μένει λίγος χρόνος, τότε επιλέγουμε να λύσουμε στο υπόλοιπο του χρόνου το θέμα που «πιάνει» περισσότερες μονάδες –εάν φυσικά το ξέρουμε.

Οδηγίες για το μάθημα των Μαθηματικών

Τα θέματα των πανελλήνιων εξετάσεων στα **μαθηματικά θετικής και τεχνολογικής κατεύθυνσης** είναι ιδιαίτερα απαιτητικά τόσο σε γνώσεις και σε καλή προετοιμασία όσο και σε χρόνο. Είναι κοινώς αποδεκτό ότι ο χρόνος των 3 ωρών δεν είναι αρκετός ακόμα και για πολύ καλά προετοιμασμένους μαθητές. Ειδικότερα τα τελευταία χρόνια που έχει αυξηθεί ο όγκος και η δυσκολία των θεμάτων είναι πολύ σημαντικό να υπάρχει σωστή διαχείριση του χρόνου εξέτασης ώστε να δουλεύονται όλα τα θέματα. Ακόμα και στα **μαθηματικά γενικής παιδείας** τα τελευταία χρόνια η δυσκολία και ο όγκος των θεμάτων έχει αυξηθεί σημαντικά.

Για αυτό κρίνουμε χρήσιμο να ληφθούν υπόψη από κάθε μαθητή τα παρακάτω:

- 1) Για το ΘΕΜΑ Α, το οποίο είναι θέμα θεωρίας, ένας καλά προετοιμασμένος μαθητής πρέπει να αφιερώσει το πολύ 20 λεπτά
- 2) Από το ΘΕΜΑ Β και μετά, δουλεύουμε κάθε ερώτημα με τη σειρά που εμφανίζεται, χωρίς όμως να παραμένουμε παραπάνω από 10 λεπτά σε αυτό, εφόσον δεν έχουμε σημειώσει σημαντική πρόοδο για την επίλυσή του. Αφήνουμε το ερώτημα αυτό, συνεχίζουμε στο επόμενο και ξαναγυρίζουμε στο τέλος αφού έχουμε μελετήσει όλα τα επόμενα ερωτήματα.
- 3) Δεν πρέπει να παραμένουμε παραπάνω από 50 λεπτά σε κάθε ΘΕΜΑ.
Θεωρούμε ότι κάθε ΘΕΜΑ είναι ισοδύναμης δυσκολίας.
Υπάρχει περίπτωση να δυσκολευτούμε περισσότερο στο Θέμα Β ή Γ παρά στο Δ, το οποίο θεωρείται ότι είναι το δυσκολότερο, χωρίς όμως αυτό να είναι απόλυτο.

4) Δεν υπάρχει πολύς χρόνος για πρόχειρο, γι' αυτό καλό είναι, όταν η λύση ενός ερωτήματος μας

είναι φανερή, να ξεκινάμε την επίλυση στο καθαρό.

5) Δεν αφήνουμε κανένα ερώτημα αναπάντητο.

Εφόσον υπάρχει χρόνος και έχουμε δουλέψει όλα τα ερωτήματα που μας φάνηκαν περισσότερο

οικεία, επιστρέφουμε και δουλεύουμε τα ερωτήματα που μας δυσκόλεψαν ακόμα κι αν δεν

είμαστε σίγουροι για αυτό που γράφουμε.

6) Δε φεύγουμε νωρίτερα από τις 3 ώρες.

Ακόμα κι αν είμαστε σίγουροι για την ορθότητα των λύσεών μας ή πιστεύουμε ότι δεν έχουμε κάτι

άλλο να γράψουμε, παραμένουμε στην αίθουσα, χαλαρώνουμε και ελέγχουμε τις απαντήσεις μας.

7) Μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε το συμπέρασμα ενός ερωτήματος για τα επόμενα, ακόμα κι αν δεν το

το έχουμε λύσει.

Δες τα παραδείγματα στην επόμενη σελίδα.

ΠΧ. Δίνεται η συνάρτηση $f(x) = x^2 - ax + 3$. Αν η C_f διέρχεται από το σημείο $M(2, -1)$, τότε:

α) Να αποδείξετε ότι $\alpha = 4$.

β) Για $\alpha = 4$, να βρείτε το όριο $\lim_{x \rightarrow 1} \frac{f(x)}{x-1}$.

ή β) Να βρείτε το όριο $\lim_{x \rightarrow 1} \frac{f(x)}{x-1}$.

Λύση

α) Η C_f διέρχεται από το σημείο $M(2, -1)$ όταν
 $f(2) = -1 \Leftrightarrow 2^2 - \alpha \cdot 2 + 3 = -1 \Leftrightarrow 2\alpha = 8 \Leftrightarrow \alpha = 4$.

(Είναι λάθος να αντικαταστήσουμε στον τύπο της f το α με 4 και στη συνέχεια να ελέγξουμε αν

$$f(2) = -1)$$

β) Για $\alpha = 4$, είναι $f(x) = x^2 - 4x + 3$.

$$\text{Οπότε } \lim_{x \rightarrow 1} \frac{f(x)}{x-1} = \lim_{x \rightarrow 1} \frac{x^2 - 4x + 3}{x-1} = \lim_{x \rightarrow 1} \frac{(x-1)(x-3)}{x-1} = \lim_{x \rightarrow 1} (x-3) = -2$$

ή β) Από α) ερώτημα είναι $\alpha = 4$, οπότε $f(x) = x^2 - 4x + 3$.

$$\text{Άρα } \lim_{x \rightarrow 1} \frac{f(x)}{x-1} = \lim_{x \rightarrow 1} \frac{x^2 - 4x + 3}{x-1} = \lim_{x \rightarrow 1} \frac{(x-1)(x-3)}{x-1} = \lim_{x \rightarrow 1} (x-3) = -2$$

Πχ. Δίνεται η συνάρτηση $f(x) = x^2 - \alpha x + 3$.

α) Αν η C_f διέρχεται από το σημείο $M(2, -1)$ να αποδείξετε ότι $\alpha = 4$.

β) Αν ισχύει $f'(1) = 0$, να βρείτε το όριο $\lim_{x \rightarrow 1} \frac{f(x) - 2}{x-1}$.

Λύση

α) Η C_f διέρχεται από το σημείο $M(2,-1)$ όταν
 $f(2) = -1 \Leftrightarrow 2^2 - \alpha 2 + 3 = -1 \Leftrightarrow 2\alpha = 8 \Leftrightarrow \alpha = 4$.

(Το συμπέρασμα του α) ερωτήματος ($\alpha = 4$), δε μπορώ να το χρησιμοποιήσω για το β) ερώτημα αφού

η υπόθεση «η C_f διέρχεται από το σημείο $M(2,-1)$ », εμφανίζεται μόνο στο α) ερώτημα και όχι στην

αρχική εκφώνηση της άσκησης)

β) Είναι $f'(x) = 2x - \alpha$. Οπότε $f'(1) = 0 \Leftrightarrow 2 - \alpha = 0 \Leftrightarrow \alpha = 2$.

Για $\alpha = 2$, $f(x) = x^2 - 2x + 3$.

$$\lim_{x \rightarrow 1} \frac{f(x) - 2}{x - 1} = \lim_{x \rightarrow 1} \frac{x^2 - 2x + 3 - 2}{x - 1} = \lim_{x \rightarrow 1} \frac{x^2 - 2x + 1}{x - 1} = \lim_{x \rightarrow 1} \frac{(x - 1)^2}{x - 1} = \lim_{x \rightarrow 1} (x - 1) = 0$$

Οδηγίες για το μάθημα των Α.Ε.Π.Π.-Η/Υ

1. Διαβάστε προσεκτικά όλα τα θέματα πριν ξεκινήσετε να τα λύσετε.
2. Θα πρέπει να κάνετε σωστή κατανομή του χρόνου ισότιμα στα 4 θέματα, ενώ πρέπει να προβλέψετε χρόνο για τον τελικό έλεγχο του γραπτού.
3. Για τις ερωτήσεις τύπου ΣΩΣΤΟ/ ΛΑΘΟΣ σιγουρευτείτε για τη σωστή απάντηση πριν τη γράψετε, αφιερώνοντας τον απαιτούμενο χρόνο.
4. Αν το ζητούμενο αναφέρεται σε ορισμό του βιβλίου, θα πρέπει να είστε ακριβείς στην απάντησή σας. Ωστόσο, αν δεν μπορείτε να τα αποδώσετε κατά λέξη, μην απογοητεύεστε αλλά προσπαθήστε να γράψετε ό,τι θυμάστε ακόμα και με δικά σας λόγια· σίγουρα δεν θα μετρήσει αρνητικά.
5. Στη περίπτωση που σας ζητάνε να αναφέρετε κάποιες έννοιες στις οποίες υπάρχουν και αντίστοιχα παραδείγματα, αν τα θυμάστε, γράψτε τα.
6. Στον πίνακα τιμών, αν το ζητούμενο είναι οι τιμές που θα εμφανίσει ο αλγόριθμος κατά την εκτέλεσή του, θα πρέπει οι τιμές αυτές να παρουσιαστούν σαφώς και άσχετα με το κομμάτι των πράξεων που θα έχετε κάνει στο πρόχειρο. Προσοχή στις πράξεις, γιατί τα λάθη μπορεί να κοστίσουν μέχρι και ολόκληρο το θέμα.
7. Το διάγραμμα ροής θα πρέπει να είναι ευανάγνωστο, τα σχήματα σωστά σχεδιασμένα και οι εντολές που περιέχονται σε αυτά να είναι ξεκάθαρες. Αφιερώστε μια ολόκληρη σελίδα του γραπτού σας για το διάγραμμα, μην προσπαθείτε να το στριμώξετε μαζί με απαντήσεις από άλλα θέματα.
8. Όταν φτάσετε στο τρίτο και τέταρτο θέμα (αλγόριθμοι) κάντε μια προσεκτική ανάγνωση και τα δύο θέματα. Ξεκινήστε από όποιο νομίζετε ότι μπορείτε να επιλύσετε πιο εύκολα.
9. Διαβάστε πάλι το θέμα δύο και τρεις φορές πριν το λύσετε. Αφιερώστε χώρο στο πρόχειρο για να «στήσετε» τη λύση. Να βεβαιωθείτε ότι έχετε μεταφέρει όλες τις λύσεις από το πρόχειρο. Τα ερωτήματα δεν είστε υποχρεωμένοι να τα απαντάτε με τη σειρά, εκτός και εάν το 4^ο ερώτημα εξαρτάται από το 3^ο κ.ο.κ.
10. Ο αλγόριθμος πρέπει να είναι κατανοητός, χωρίς παραπομπές και άσχετες αναφορές. Αν έχετε την αίσθηση ότι σε κάποιο σημείο χρειάζονται διευκρινίσεις προς το βαθμολογητή, γράψτε κάποια σχόλια χρησιμοποιώντας το θαυμαστικό (!) σε κάποιες γραμμές του αλγορίθμου σας.
11. Σχετικά με τη συνολική εικόνα του γραπτού, προσπαθήστε να κάνετε ευανάγνωστα γράμματα χωρίς μουτζούρες και να αποφεύγετε να γράφετε άσχετα ή περιττά κείμενα.
12. Να καταπιαστείτε με όλα τα θέματα και μην αφήνετε ερωτήματα που δεν έχετε γράψει τίποτα. Ακόμα κι αν δεν είστε σίγουροι για κάτι, γράψτε το

γιατί μπορεί να κερδίσετε μονάδες αν είναι σωστό, ενώ αν είναι λάθος δε χάνετε τίποτα.

13. Ο χρόνος που θα έχετε στη διάθεσή σας θα είναι υπεραρκετός, γι' αυτό διαβάστε προσεκτικά τις απαντήσεις σας πριν παραδώσετε το γραπτό.

Οδηγίες για το μάθημα των Α.Ο.Δ.Ε.

1. Επειδή οι ερωτήσεις κλειστού τύπου καταλαμβάνουν μεγάλο κομμάτι της βαθμολογίας, σιγουρευτείτε για τη σωστή απάντηση πριν τη γράψετε, αφιερώνοντας τον απαιτούμενο χρόνο.
2. Αν το ζητούμενο απόσπασμα του βιβλίου εμπεριέχει παραδείγματα, τότε πρέπει να τα γράψετε (εκτός αν δε ζητούνται με σαφή διευκρίνιση της εκφώνησης). Εννοείται, όμως, ότι μπορείτε να γράψετε δικά σας παραδείγματα στη θέση όσων αναφέρονται στο σχολικό βιβλίο με την προϋπόθεση ότι είναι εντός θέματος. Επίσης, φροντίστε να γράψετε τον αντίστοιχο αριθμό παραδειγμάτων.
3. Αν κάποια αποσπάσματα δε μπορείτε να τα αποστηθίσετε και να τα αποδώσετε κατά λέξη, μην απογοητεύεστε αλλά προσπαθήστε να τα μάθετε με δικά σας λόγια. Αυτό μπορεί τελικά να μη στοιχίσει. Άλλωστε, απ' το τίποτα καλύτερο είναι αυτό.
4. Σχετικά με τη συνολική εικόνα του γραπτού, προσπαθήστε να κάνετε ευανάγνωστα γράμματα χωρίς μουτζούρες και παραπομπές και να αποφεύγετε να γράφετε άσχετα ή περιττά κείμενα. Ειδικά στην περίπτωση που γράφετε κείμενα «δική σας έμπνευσης», πρέπει να είστε πολύ προσεκτικοί και να το επιχειρείτε μόνο ως έσχατη λύση στην περίπτωση που δεν ξέρετε την απάντηση. Πάντως, να γνωρίζετε ότι δεν εκτιμάται θετικά από τους βαθμολογητές.
5. Ο χρόνος που θα έχετε στη διάθεσή σας θα είναι υπεραρκετός, γι' αυτό διαβάστε προσεκτικά τις απαντήσεις σας πριν παραδώσετε το γραπτό.

Οδηγίες για το μάθημα της Βιολογίας κατεύθυνσης

Τα θέματα στα οποία εξετάζονται οι υποψήφιοι τα τελευταία χρόνια έχουν τα ακόλουθα χαρακτηριστικά:

- Εξετάζεται μεγάλο μέρος της εξεταστέας ύλης.
- Η ανάπτυξη των θεμάτων απαιτεί –κατά κανόνα- αρκετό χρόνο (περίπου 2,5 ώρες συνεχούς εργασίας).
- Το 1^ο θέμα είναι ερωτήσεις ανοικτού τύπου.
- Το 2^ο θέμα είναι καθαρά θέμα θεωρίας· ο εξεταζόμενος μπορεί να το αναπτύξει αντλώντας πληροφορίες από μία ή περισσότερες περιοχές του σχολικού βιβλίου (συνδυασμός θεωρητικών γνώσεων).
- Το 3^ο και το 4^ο θέμα περιέχει άσκηση ή ασκήσεις, οι οποίες απαιτούν θεωρητική υποστήριξη από πολλές περιοχές του βιβλίου. Πολλές φορές πέραν των πληροφοριών του κειμένου απαιτείται και η άντληση πληροφοριών από εικόνες που περιέχονται στο βιβλίο.

Ο ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟΣ:

1. Διαβάζει όλα τα θέματα
2. Απαντά το 1^ο θέμα αφού το ξαναδιαβάσει προσεκτικά και μετά την ολοκλήρωση της απάντησης τα ελέγχει πάλι.
3. Απαντάει τις ερωτήσεις του 2^{ου} θέματος ξεκινώντας από αυτές που θεωρεί ότι γνωρίζει καλύτερα. Στο τέλος κάθε απάντησης αφήνει 3-4 σειρές κενές, για να έχει το περιθώριο να συμπληρώσει κάτι που θυμήθηκε κατά τον τελικό έλεγχο του γραπτού του.
4. Λύνει την άσκηση του 3^{ου} θέματος και, για την τεκμηρίωσή της, επιλέγει τις λέξεις κλειδιά της εκφώνησης και αναπτύσσει το περιεχόμενό της. Ελέγχει για πιθανές ασάφειες και ελλείψεις.
Απαντά στις υπόλοιπες ερωτήσεις που δίδονται, χρησιμοποιώντας τις πληροφορίες που εντοπίζονται συνήθως σε περισσότερες από μία περιοχές του βιβλίου, χωρίς αυτό να είναι απαραίτητο.
Αν κάποιο θέμα δεν το θυμάται ή για τον οποιοδήποτε λόγο δεν μπορεί να το απαντήσει εκείνη τη στιγμή, προχωράει στο επόμενο. **Προσοχή το θέμα αυτό θα το απαντήσει απαραίτητα στο τέλος περιγράφοντας οτιδήποτε θυμάται που να σχετίζεται με αυτό. ΔΕΝ ΑΦΗΝΟΥΜΕ ΑΝΑΠΑΝΤΗΤΟ ΘΕΜΑ.**
5. Το 4^ο θέμα απαιτεί – κατά κανόνα- περισσότερο χρόνο από τα υπόλοιπα. Μπορεί να περιέχει μία ή δύο ασκήσεις, οι οποίες απαιτούν θεωρητική

τεκμηρίωση από δύο ή περισσότερα κεφάλαια της διδακτέας ύλης. Ο εξεταζόμενος περιγράφει αναλυτικά κάθε βήμα που απαιτεί η λύση του προβλήματος, γιατί τίποτα δεν εννοείται όλα περιγράφονται. Εξαντλεί όλες τις ενδεχόμενες λεπτομέρειες ώστε να υπάρχει η μέγιστη δυνατή πληρότητα και γίνεται όσο το δυνατόν σαφέστερος.

6. Συνήθως μετά την ολοκλήρωση της εξέτασης περισεύει χρόνος που κυμαίνεται από 15 έως 30 λεπτά. Ελέγχει όσο πιο αναλυτικά γίνεται το γραπτό του και συμπληρώνει πιθανές ελλείψεις.
7. Προσέχει να μη αφήνει κενά μεταξύ δύο συνεχόμενων σελίδων, οι οποίες ενδεχομένως κάνουν το διορθωτή να θεωρήσει πως τελείωσε το γραπτό.
8. Στην εξαιρετική περίπτωση που δεν έχει προλάβει να μεταφέρει κάποιο θέμα από το πρόχειρο, γράφει παραπομπή, με την οποία οδηγεί το διορθωτή στο συγκεκριμένο σημείο του πρόχειρου για να το ελέγξει, και διαγράφει τη λέξη «πρόχειρο».
9. Αποφεύγει τις μουτζούρες και τις πολλές διαγραφές.
10. Οι ενδεχόμενες παραπομπές πρέπει να είναι ευδιάκριτες και σαφείς

Οδηγίες για το μάθημα της Χημείας

A. Διαβάστε κάθε θέμα αργά και προσεκτικά, ώστε να κατανοήσετε πλήρως τι ζητείται.

Η κατανόηση των ερωτημάτων, είναι το πρώτο «μυστικό» για την επιτυχία. Καλό θα είναι ακόμα και κατά την διάρκεια της απάντησης σας να «τσεκάρετε» πάλι την ερώτηση, προκειμένου να σιγουρευτείτε ότι δεν σας ξέφυγε κάποιο ερώτημα ή ότι δεν φύγατε εκτός θέματος. Επίσης, καλό θα είναι να είστε αναλυτικοί και επεξηγηματικοί στον τρόπο που γράφετε, έτσι ώστε να μην δημιουργήσετε την παραμικρή αμφιβολία στον διορθωτή για τις γνώσεις σας και τον αναγκάσετε να σας κόψει μόρια.

B. Γράψτε πρώτα τα θέματα που ξέρετε και κάντε σωστό καταμερισμό του χρόνου που έχετε στην διάθεσή σας.

Παίρνοντας τα θέματα, αφού κοιτάξετε όλα τα ερωτήματα, το καλύτερο που έχετε να κάνετε είναι να αρχίσετε να γράφετε πρώτο το ερώτημα που σας φαίνεται πιο εύκολο. Την στιγμή που συμμετέχετε σε εξετάσεις, είστε «κυνηγοί» μορίων, επομένως γράφοντας όσα πιο πολλά ερωτήματα ξέρετε θα σας διασφαλίσει την καλύτερη δυνατή επίδοση. **Αφήστε τα θέματα που σας δυσκολεύουν για το τέλος**, καθώς, εάν αφοσιωθείτε σε ένα δύσκολο θέμα για αρκετή ώρα, υπάρχει κίνδυνος να μην λύσετε ούτε αυτό ούτε τα αλλά, τα οποία μπορεί να σας είναι πιο εύκολα.

Γ. Ερωτήσεις που φαίνονται γνωστές και εύκολες, χρειάζονται περισσότερη προσοχή.

Συχνά σε ερωτήσεις που σας φαίνονται γνωστές - εύκολες δεν δίνετε την απαραίτητη προσοχή και απαντάτε σχεδόν απερίσκεπτα και γρήγορα. Έτσι, όμως ξεφεύγουν ορισμένες λεπτομέρειες της ερώτησης. Μία λέξη που λείπει ή άλλαξε ίσως να διαφοροποιεί όλο το πνεύμα της ερώτησης! Διαβάζετε, λοιπόν, με την ίδια σοβαρότητα όλες τις ερωτήσεις, και σκέφτεστε καλά τις απαντήσεις, ώστε να είσατε σίγουροι πως αυτό που γράφετε είναι πραγματικά αυτό που σας ζητείται.

Δ. Γράψτε στο πρόχειρο ό,τι σας είναι απαραίτητο για την λύση του ερωτήματος.

Κάποια στιγμή, είναι δεδομένο ότι θα χρειαστείτε το πρόχειρο στην τελευταία σελίδα του γραπτού σας, για την λύση μιας άσκησης κτλ. Καλό είναι να το χρησιμοποιήσετε για να ελέγξετε τις πράξεις σας στα μαθηματικά.

Ε. Προσέξτε την εμφάνιση του γραπτού σας.

Η εμφάνιση του γραπτού σας και η καλή ορθογραφία, επηρεάζει σημαντικά τους βαθμολογητές. Φροντίστε να μην υπάρχουν ελλείψεις και λάθη στη γραμματική ή προτάσεις δίχως νόημα. Ένα κακογραμμένο διαγώνισμα, είναι πιθανό να επηρεάσει αρνητικά τον βαθμολογητή σε σύγκριση με ένα καθαρογραμμένο και καλογραμμένο.

ΣΤ. Όταν τελειώσετε και με το τελευταίο ερώτημα, μη σηκωθείτε να φύγετε αμέσως.

Αφού τελειώσετε, καθίστε λίγο ακόμα. Ηρεμήστε, χαλαρώστε και ρίξτε ακόμα μία ματιά στα θέματα. Κάντε έναν έλεγχο αν απαντήσατε όντως σε όλα τα θέματα ή μήπως ξεχάσατε να γράψετε. Αν διαπιστώσετε ότι θέλετε να προσθέσετε κάτι, έχετε το χρόνο για να το κάνετε.

Οδηγίες για το μάθημα της Λογοτεχνίας

- **Αρχικά μόλις μας δοθούν τα θέματα, κάνουμε μια πρώτη ανάγνωση στα ερωτήματα για να δούμε τη μορφή και το ύφος των ασκήσεων.** Στη συνέχεια διαβάζουμε προσεκτικά το κείμενο που μας έχει δοθεί ώστε να το θυμηθούμε αλλά και να αρχίσουμε να εντοπίζουμε στοιχεία των απαντήσεών μας από την πρώτη κιόλας ανάγνωση.
- **Οργανώνουμε το χρόνο μας, ώστε να επαρκεί για την πλήρη και διεξοδική ανάλυση όλων των θεμάτων και ξεκινάμε με τα θέματα που μας είναι πιο γνωστά/οικεία.** Δεν ξεκινάμε από το θέμα της σύγκρισης με το παράλληλο/αδίδακτο κείμενο, γιατί είναι πολύ πιθανό να μας πάρει πολύ χρόνο και να μην προλάβουμε να απαντήσουμε θέματα που τα ξέρουμε, χάνοντας έτσι «σίγουρες» μονάδες. Το αφήνουμε λοιπόν τελευταίο και του αφιερώνουμε περίπου 40 λεπτά. Φροντίζουμε επίσης ώστε να μας μείνουν 15-20 λεπτά στο τέλος για να ελέγξουμε πάλι τις απαντήσεις μας.
- **Διαβάζουμε κάθε θέμα προσεκτικά, ώστε να κατανοήσουμε πλήρως τι ζητείται.** Ένα γενικό σχεδιάγραμμα της απάντησης στο πρόχειρο, εφόσον έχουμε χρόνο, θα ήταν χρήσιμο. Ακόμα και κατά τη διάρκεια της απάντησης, επιστρέφουμε και ξαναδιαβάζουμε το θέμα ώστε να σιγουρευτούμε ότι δεν μας ξέφυγε κάτι. Αφού απαντήσουμε το ερώτημα, διαβάζουμε άλλη μία φορά την εκφώνηση. Αρκετά ερωτήματα είναι «διπλά», του τύπου «να αναφέρετε και να εξηγήσετε...». Αφού λοιπόν ολοκληρώσουμε την απάντηση σε κάποιο ερώτημα, ξαναδιαβάζουμε την εκφώνηση. Έτσι, εάν διαπιστώσουμε ότι έχουμε παραλείψει κάτι, θα έχουμε την ευχέρεια να το συμπληρώσουμε!
- **Ερωτήσεις που φαίνονται γνωστές και εύκολες, χρειάζονται περισσότερη προσοχή.** Συχνά σε ερωτήσεις που μας φαίνονται γνωστές/εύκολες δε δίνουμε την απαραίτητη προσοχή και απαντάμε σχεδόν απερίσκεπτα και γρήγορα. Έτσι όμως ξεφεύγουν ορισμένες λεπτομέρειες της ερώτησης. Μία λέξη που λείπει ή άλλαξε σε σχέση μ' αυτό που μας είναι οικείο, ίσως να διαφοροποιεί όλο το πνεύμα της ερώτησης. Διαβάζουμε λοιπόν με την ίδια σοβαρότητα όλες τις ερωτήσεις, και σκεφτόμαστε καλά τις απαντήσεις, ώστε να είμαστε σίγουροι πως αυτό που γράφουμε είναι πραγματικά αυτό που μας ζητείται.
- **Κάποιες ερωτήσεις αναφέρονται συνήθως σ' ένα σημαντικό χαρακτηριστικό του κειμένου (στοιχείο μορφής, τεχνικής ή περιεχομένου). Παραδείγματα:** Τα διηγήματα του Παπαδιαμάντη έχουν χαρακτηριστεί, εκτός των άλλων, και ως ψυχογραφικά. Να αναφέρετε τρία παραδείγματα μέσα από το απόσπασμα που

σας δόθηκε, τα οποία επιβεβαιώνουν ότι το «όνειρο στο κύμα» μπορεί να θεωρηθεί και ψυχογραφικό διήγημα. (Θέμα 2009). Ή:

Να αναφέρετε, με παραδείγματα μέσα από το κείμενο, πέντε από τα βασικά χαρακτηριστικά της διηγηματογραφίας του Βιζυηνού (Ερώτηση 2, Θέμα 2003).

Σε τέτοιου τύπου ερωτήσεις χρησιμοποιούμε στοιχεία που γνωρίζουμε από την εισαγωγή του κάθε συγγραφέα ή ποιητή. Αυτά τα διαπλέκουμε και τα τεκμηριώνουμε με χωρία από το κείμενο. Δεν ξεχνάμε να δώσουμε τόσα παραδείγματα όσα μας ζητούνται, ούτε λιγότερα ούτε περισσότερα.

- **Άλλες φορές πρέπει να αποδείξουμε την άποψη ενός τρίτου που σχολιάζει τις συνήθειες, τα χαρακτηριστικά του πεζογράφου/ποιητή.** Υπάρχει περίπτωση η άποψη αυτή να είναι δυσνόητη. Δεν αγχωνόμαστε, αφαιρούμε τα περιττά και βρίσκουμε τις βασικές λέξεις κλειδιά που θα μας επιτρέψουν να καταλάβουμε αυτό ακριβώς που μας ζητείται. Χρησιμοποιούμε σχόλια του βιβλίου (αν υπάρχουν, χωρίς να ξεχνάμε κι αυτά που βρίσκονται στο τελευταίο μέρος του και στις εισαγωγές) στην ανάλυσή μας.
- **Μία ερώτηση αναφέρεται σ' ένα μικρό χωρίο του αποσπάσματος του πεζού κειμένου ή σε κάποιους στίχους του ποιητικού κειμένου και απαιτεί σχολιασμό του σε 1 – 2 παραγράφους (130- 150 λέξεις).** Σε αυτού του τύπου την ερώτηση αρχικά αναφερόμαστε στο περιεχόμενο των στίχων ή του χωρίου. Μιλάμε για τα πρόσωπα, τα συναισθήματά τους, την ψυχολογία τους και τι τους ώθησε σε αυτές τις αντιδράσεις. Σχολιάζουμε λέξεις, ρήματα, επίθετα και τη λειτουργικότητά τους. Αναφερόμαστε σε σχήματα λόγου ή τεχνικές που διαδραματίζουν κάποιο ρόλο στο συγκεκριμένο απόσπασμα. Τέλος αναφερόμαστε στη σκοπιμότητα του συγγραφέα ή του ποιητή με το χωρίο ή τους στίχους αυτούς και στο ποια είναι η λειτουργία του στην οικονομία/εξέλιξη του μύθου και της πλοκής. Όλα αυτά τα αποδίδουμε με λιτότητα και σαφήνεια, ώστε να μη βγούμε εκτός του ορίου λέξεων.
- **Η τελευταία ερώτηση απαιτεί το συγκριτικό σχολιασμό του διδαγμένου κειμένου με το παράλληλο αδιδακτο κείμενο.** Συνήθως η ερώτηση είναι συγκεκριμένη και μας ζητείται να βρούμε ομοιότητες ή διαφορές σε ένα συγκεκριμένο θέμα, το οποίο και πρέπει να σεβαστούμε. Σπάνια η ερώτηση αυτή είναι γενική. Αν συμβεί κάτι τέτοιο, θα αναφερθούμε σε ομοιότητες ή διαφορές των δύο κειμένων τόσο στο περιεχόμενο όσο και στη μορφή τους και στη γλώσσα τους.

Η απάντηση αυτής της ερώτησης πρέπει να ξεκινά με το διδαγμένο κείμενο πάντα. Η σύγκριση μπορεί να ζητά συγκεκριμένο αριθμό ομοιοτήτων ή διαφορών ως προς ένα συγκεκριμένο θεματικό στοιχείο ή το περιεχόμενο των κειμένων. Αρχικά διαβάζουμε προσεκτικά τα κείμενα και κρατάμε σημειώσεις

δίπλα σε χωρία ή στίχους που σχετίζονται με ό,τι μας ζητά η σύγκριση. Όταν ξεκινάμε να γράφουμε την απάντηση, δεν αποδίδουμε τις ομοιότητες και τις διαφορές γενικά (σαν να γράφουμε το νόημα των κειμένων) και βιαστικά, αλλά πάντα αναφέρουμε χωρία, στίχους, ρήματα ή λέξεις που αποδεικνύουν αυτά που λέμε και τα σχολιάζουμε παράλληλα (δηλαδή τι δείχνει το κάθε χωρίο). Θα μπορούσαμε να ξεκινήσουμε τη σύγκριση αναφερόμενοι στον κοινό θεματικό άξονα των δύο κειμένων και στη συνέχεια να επιμερίσουμε τις αναφορές μας στο καθένα κείμενο ξεχωριστά, ή να τα εξετάζουμε παράλληλα.

- Φροντίζουμε ώστε οι απαντήσεις μας να είναι ακριβείς και σαφείς-τεκμηριωμένες με παραδείγματα μέσα από το κείμενο.
- **Αποφεύγουμε την παράθεση χωρίων του κειμένου χωρίς σχόλιο.** Τα χωρία του κειμένου είναι τεκμήρια που επαληθεύουν τις εκτιμήσεις μας - δεν έχουν από μόνα τους αποδεικτική αξία. Επίσης, χρειάζεται να γίνεται σαφής συσχέτιση του ερμηνευτικού σχολίου με το παράθεμα. Δεν αρκεί η απλή παράθεσή του στο τέλος της απάντησης
- **Δεν ξεχνάμε ότι το μάθημα της λογοτεχνίας απαιτεί άρτια έκφραση και δομή.** Γι' αυτό δίνουμε ιδιαίτερη προσοχή στην έκφραση, τη διατύπωση, την ορθογραφία και το γραφικό μας χαρακτήρα.
- **Δεν αφήνουμε κανένα θέμα αναπάντητο.** Αρνητική βαθμολόγηση δεν υπάρχει -οπότε απαντάμε ακόμα και τα θέματα που δεν ξέρουμε, όπως μπορούμε. Είναι πιθανό -έστω και μ' αυτόν τον τρόπο- να κερδίσουμε κάποια μόρια.
- **Δεν πανικοβαλλόμαστε όταν κάτι δε μπορούμε να το απαντήσουμε.** Προχωράμε στο επόμενο και γυρίζουμε στο τέλος να ασχοληθούμε με ό,τι αφήσαμε κενό. Το παν είναι η συλλογή μονάδων και τα λάθη είναι αναπόφευκτα. Δεν είναι δεδομένο ότι οι εκφωνήσεις θα μας είναι οικείες. Αυτό δε σημαίνει ότι δεν ξέρουμε την απάντηση, απλά χρειάζεται να το σκεφτούμε λίγο πιο ψύχραιμα.
- **Στη μάλλον απίθανη περίπτωση που ο χρόνος τελειώνει και δεν έχουμε προλάβει να αντιγράψουμε από το πρόχειρο κάτι,** το οριοθετούμε έτσι ώστε να φαίνεται ότι δεν είναι στο πρόχειρο και γράφουμε μια παραπομπή για τον διορθωτή.
- **Στη συνέχεια προσέχουμε αν έχουμε απαντήσει σε όλα όσα μας ζητούνται** - πάντα υπάρχει ο κίνδυνος να έχουμε ξεχάσει κάτι στο πρόχειρο ή να μην το έχουμε δει καν. Ελέγχουμε προσεκτικά τον τονισμό, την ορθογραφία και τη στίξη. Στην περίπτωση που έχουμε κι άλλο χρόνο, ξανααπαντάμε προφορικά όλες τις παρατηρήσεις.

Οδηγίες για το μάθημα των Αρχαίων Ελληνικών

ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΔΙΔΑΓΜΕΝΟΥ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ

Για το διδαγμένο αφιερώνουμε περίπου **1 ώρα και 50** λεπτά

Στο διαγώνισμα των Αρχαίων ξεκινάμε πρώτα από το γνωστό κείμενο. Κάνουμε μία ανάγνωση των θεμάτων - χωρίς να αγχωθούμε αν δούμε κάποια ερώτηση την οποία δεν καταλαβαίνουμε - και ξεκινάμε από τις σίγουρες 30 μονάδες (μετάφραση -εισαγωγή - λεξιλογική άσκηση). Ιδανικός χρόνος για να απαντήσουμε στις αντίστοιχες ερωτήσεις είναι περίπου **30-35** λεπτά.

Στη μετάφραση προσέχουμε να μεταγράψουμε στα νέα ελληνικά το ακριβές κομμάτι που μας ζητούν (καλό είναι να το οριοθετήσουμε) καθώς και να μην αφήσουμε κάποιο χωρίο ή κάποια λέξη αμετάφραστα. Όταν μεταφράζουμε, κοιτάζουμε συνεχώς το α.ε. κείμενο και δε στηριζόμαστε στη μνήμη μας. Στην ερώτηση της εισαγωγής διαβάζουμε καλά την εκφώνηση, για να καταλάβουμε πού βρίσκεται η απάντηση μέσα στο βιβλίο. (Αν δεν είμαστε σίγουροι για τα όρια της απάντησης μπορούμε να κάνουμε το εξής : *αφού εντοπίσουμε γενικά το χωρίο του βιβλίου που απαντά στην ερώτηση, το λέμε από μέσα μας ξεκινώντας από το προηγούμενο κομμάτι από εκείνο που θεωρούμε ότι αρχίζει και τελειώνοντας στο επόμενο κομμάτι από εκείνο που πιστεύουμε ότι τελειώνει. Αφού το κάνουμε αυτό, αποφασίζουμε ποια είναι τα όρια της απάντησης.*) Δε γράφουμε κομμάτια που μας φαίνονται άσχετα, λόγω ανασφάλειας. Στην εξαιρετική περίπτωση και μόνο που, όσο κι αν σκεφτόμαστε, δεν είμαστε σίγουροι για τα όρια της απάντησης, τότε πρέπει να έχουμε υπ' όψιν μας ότι είναι προτιμότερο να υπάρχει σε αυτήν κάτι επιπλέον που πιθανώς δε χρειάζεται, παρά να λείπει κάτι απαραίτητο. Στην επίσης εξαιρετική περίπτωση που δε θυμόμαστε κάποιο σημείο της εισαγωγής το διατυπώνουμε με δικά μας λόγια. Δεν αφήνουμε κενά στις απαντήσεις μας.

Για την απάντηση της λεξιλογικής - είτε μας ζητούν ομόρριζα - παράγωγα στα νέα ελληνικά είτε να βρούμε από ποιες λέξεις του κειμένου προέρχονται οι δοθείσες νεοελληνικές - λειτουργούμε ως εξής: σκεφτόμαστε θέματα ρημάτων (μας βοηθούν οι αρχικοί χρόνοι), αναλύουμε στα συνθετικά τους τις τυχόν σύνθετες λέξεις χρησιμοποιώντας οποιοδήποτε από τα δύο συνθετικά στην απάντησή μας (εφόσον το α' συνθετικό δεν είναι μόριο ή πρόθεση), προσέχουμε την ορθογραφία της λέξης. Πρέπει να έχουμε υπόψη μας πως πολλές λέξεις ανά τους αιώνες έχουν αλλάξει σημασία και άρα δεν πρέπει να στηριζόμαστε μόνο σε αυτό. Καλό είναι να

αποφεύγουμε να γράφουμε δύσκολες και εξεζητημένες λέξεις ή επιστημονικούς όρους που θυμόμαστε για παράδειγμα από το μάθημα της Βιολογίας.

Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι αυτές οι τρεις ερωτήσεις είναι ό,τι πιο δεδομένο και εύκολο μπορούν να μας ρωτήσουν, γι' αυτό οφείλουμε να είμαστε τέλεια προετοιμασμένοι.

Αφού τελειώσουμε με τα παραπάνω αφιερώνουμε το χρόνο που μας απομένει στις ερμηνευτικές ερωτήσεις. Διαβάζουμε προσεχτικά κάθε ερώτηση και κατανοούμε κάθε φορά τι μας ζητάει. Ξεκινάμε από αυτό που ξέρουμε πολύ καλά, έτσι ώστε να μας μείνει χρόνος για να σκεφτούμε και να επεξεργαστούμε το ερώτημα που μας δυσκολεύει.

Για κάθε απάντηση ανατρέχουμε στο κείμενο και ψάχνουμε τα σχετικά χωρία και τα υπογραμμίζουμε. Σκεφτόμαστε καλά την απάντησή μας και φέρνουμε στο νου μας όλα τα σχετικά σχόλια βιβλίου και σημειώσεων που πιθανόν ανταποκρίνονται στην ερώτησή μας. Μην ξεχνάμε ότι και η εισαγωγή του σχολικού μπορεί να μας φανεί χρήσιμη σε κάποια ανάλυση. Φτιάχνουμε στο πρόχειρό μας και ένα σχεδιάγραμμα της απάντησης - με τους τίτλους μόνο των σχολίων που θα χρησιμοποιήσουμε (4-5 γραμμές) - προκειμένου να εξασφαλίσουμε λογική αλληλουχία νοημάτων και αποφυγή παράλειψης κάποιου σχολίου.

Απαντάμε γράφοντας απλές, κατανοητές και σωστές συντακτικά προτάσεις. Η δομή κάθε απάντησης χρειάζεται να έχει πρόλογο, (μπορεί να είναι αναδιατύπωση της εκφώνησης) κυρίως θέμα και επίλογο. Αποφεύγουμε τις περίπλοκες περιόδους που περιέχουν πολλές δευτερεύουσες προτάσεις και το νόημα μπορεί εύκολα να χαθεί. Αποφεύγουμε επίσης τις επαναλήψεις στα νοήματα και τους πλατειασμούς. Σημασία δεν έχει η ποσότητα αλλά αυτά που θα γράψουμε να στοιχειοθετούν μια σαφή, άρτια και ολοκληρωμένη απάντηση. Σκοπός μας δεν είναι να εντυπωσιάσουμε αλλά να αποδείξουμε ότι έχουμε εμπεδώσει πλήρως το περιεχόμενο των κειμένων και ότι είμαστε σε θέση να το παρουσιάσουμε και να το αναπτύξουμε. Υποχρεούμαστε να δώσουμε σαφή απάντηση σε ό,τι μας ρωτούν (αν π.χ. η ερώτηση είναι του στυλ «Είναι ο Αριστοτέλης οπαδός της αριστοκρατικής διδασκαλίας για την αρετή;» η απάντηση θα πρέπει οπωσδήποτε να περιλαμβάνει το «Ο Αριστοτέλης δεν είναι οπαδός της αριστοκρατικής διδασκαλίας για την αρετή»).

Δεν ξεχνάμε να κάνουμε συχνή χρήση διαρθρωτικών λέξεων που ενώνουν περίοδο με περίοδο ή παράγραφο με παράγραφο. Έτσι δίνουμε αξία στο γραπτό μας και γινόμαστε πιο κατανοητοί – όλα αυτά βέβαια με την προϋπόθεση ότι γράφουμε και

σωστά Ελληνικά. Σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να παραλείψουμε την αναφορά μας σε **χωρία** του κειμένου, βάσει των οποίων στηρίζουμε τα λεγόμενά μας.

Αν η ερώτηση που θα μας ζητηθεί είναι συνδυαστική ανάμεσα σε δύο ενότητες - αποσπάσματα , κατανοούμε πρώτα πολύ καλά αυτό που μας ζητά και σκεφτόμαστε στη συνέχεια τις αντίστοιχες σημειώσεις κάθε ενότητας. Επιλέγουμε τα κατάλληλα σχόλια (βιβλίου, φυλλαδίου, εισαγωγής), τα σημειώνουμε επιγραμματικά στο πρόχειρο και ξεκινάμε τη σύνθεση της απάντησής μας ως εξής: σε μία παράγραφο σχολιάζουμε την πρώτη ενότητα, σε μία δεύτερη τη δεύτερη και σε μία τρίτη γράφουμε το συμπέρασμα. Δεν ξεχνάμε να εντοπίσουμε και να γράψουμε τα χωρία που ταιριάζουν στην απάντησή μας.

Προσέχουμε τα γράμματά μας να είναι ευανάγνωστα - ένας τρόπος είναι να τα κάνουμε μεγάλα και να μην τα κολλάμε μεταξύ τους - και περιορίζουμε όσο είναι δυνατό τις μουντζούρες. Ιδανικός χρόνος για κάθε ερώτηση ανάπτυξης είναι **25-30** λεπτά. Η ιδανική έκταση των απαντήσεων στις ερμηνευτικές είναι από **¼ έως μια σελίδα A4**. Αφού τελειώσουμε τις απαντήσεις μας κάνουμε μία ανάγνωση αυτών , διορθώνουμε τυχόν ορθογραφικά και εκφραστικά λάθη και αν θυμηθούμε κάτι που έχουμε παραλείψει το προσθέτουμε με έναν αστερίσκο. Καλό θα ήταν βέβαια να είμαστε ιδιαίτερα φειδωλοί σε αυτό.

Στην ακόμη πιο εξαιρετική περίπτωση που ο χρόνος τελειώνει -και μόνο τότε- και διαπιστώνουμε ότι έχουμε ξεχάσει κάτι στο πρόχειρο , γράφουμε παραπομπή, με την οποία οδηγούμε τον διορθωτή στο συγκεκριμένο σημείο του πρόχειρου για να το ελέγξει, και διαγράφουμε τη λέξη «πρόχειρο».

ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΑΔΙΔΑΚΤΟΥ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ

Για το αδίδακτο αφιερώνουμε περίπου **60-70** λεπτά.

- Να γράφετε όσο πιο ελεγχόμενα μπορείτε. Ό,τι γράψετε αρχικά, δύσκολα το αλλάζετε μετά. Να αποφεύγετε τις γρήγορες εκτιμήσεις και να μην παίρνετε σαν δεδομένη την πρώτη σκέψη σας. Ο καλύτερος τρόπος για να σιγουρέψετε την όποια επιλογή σας στη μετάφραση και στη σύνταξη είναι να ελέγχετε ότι η σύνταξή σας είναι σύμφωνη με τους κανόνες αφενός και αφετέρου ότι η μετάφρασή σας βγάζει νόημα και ότι η σύνταξή της αντιστοιχεί στη σύνταξη του αρχαίου ελληνικού κειμένου. Να έχετε καλό ρυθμό και να ελέγχετε το χρόνο που χρειάζεστε για κάθε άσκηση (βλ. παρακάτω).
- Μην πανικοβάλλεστε όταν κάτι δε μπορείτε να το απαντήσετε. Προχωρήστε στο επόμενο και γυρίστε στο τέλος να ασχοληθείτε με ό,τι αφήσατε κενό. Το

παν είναι η συλλογή μονάδων και τα λάθη είναι αναπόφευκτα. Μη θεωρείτε δεδομένο ότι οι εκφωνήσεις θα σας είναι οικείες : αυτό δε σημαίνει ότι δεν ξέρετε την απάντηση, απλά χρειάζεται να το σκεφτείτε λίγο πιο ψύχραιμα.

- Καλό είναι πριν ξεκινήσετε την επεξεργασία του κειμένου να ρίξετε μια ματιά στις λέξεις/προτάσεις που σας ζητούν να αναγνωρίσετε συντακτικά και να τις τσεκάρετε πάνω στο κείμενο. Κατά την επεξεργασία του κειμένου έχετε όλα τα δεδομένα για να τις συντάξετε σωστά. Τις απαντήσεις τις γράφετε εν συντομία στο πρόχειρο (σε αυτή τη φάση).
- Ξεκινάτε από το κείμενο. Να θυμάστε ότι , όταν διαβάζετε ένα άγνωστο κείμενο, η πρώτη σας –απόλυτα φυσιολογική- σκέψη είναι ότι δεν καταλαβαίνετε σχεδόν τίποτα. Αφού το διαβάσετε όμως αρκετές φορές , καταλαβαίνετε το γενικό νόημα και χωρίζετε προτάσεις (για το πώς προχωράτε στην προσέγγιση του κειμένου, δείτε τις οδηγίες που έχετε πάρει στην αρχή της χρονιάς) . Έπειτα εντοπίζετε τα δύσβατα σημεία και συντάσσετε αναλυτικά μόνο αυτά. Στα υπόλοιπα κάνετε σύνταξη στις βασικές δομές (προφορική ή γραπτή με μαλακό μολύβι πάνω στο κείμενο, για να τη σβήσετε μετά). Πιθανόν κάποιες λέξεις να σας είναι παντελώς άγνωστες . Γνωρίζοντας όμως το νόημα του κειμένου μπορείτε να τις μεταφράσετε με σχετική ασφάλεια. Εξυπακούεται ότι η μετάφραση που θα δώσετε θα πρέπει να σέβεται βασικούς κανόνες (σημασία πρόθεσης, ετυμολογία της λέξης, σημασία πανομοιότυπων τύπων στα νέα ελληνικά κ.λπ.) . Αν συνεχίζετε να μη μπορείτε να τις μεταφράσετε, δίνετε μια ουδέτερη μετάφραση που δεν αλλοιώνει το νόημα. Σε καμιά περίπτωση δεν αφήνετε κενό.
- Ιδανικός χρόνος επεξεργασίας του κειμένου είναι τα **25-30** λεπτά. Σ' αυτό το χρονικό διάστημα έχετε φτάσει στο σημείο να μπορείτε να μεταφράσετε. Μπορείτε κατά τη διάρκεια της επεξεργασίας του κειμένου να γράφετε σημειώσεις στο πρόχειρο . Σε κάθε περίπτωση, στα 30 λεπτά θα πρέπει να αρχίσετε να καθαρογράφετε τη μετάφραση (διάρκεια περίπου **10-15** λεπτά). Στο τέλος αναγκαίο είναι να γίνει ένας έλεγχος του νεοελληνικού κειμένου για το αν βγάζει νόημα, αν ο λόγος είναι νεοελληνικός και αν σέβεται γενικά τις συντακτικές δομές του αρχαίου ελληνικού κειμένου. Συχνά κρίνεται σκόπιμο ακόμη και να απομακρυνθείτε από την πιστή, κατά λέξη μετάφραση του κειμένου προκειμένου να κερδίσει ο λόγος σας σε σαφήνεια και συνοχή. Πάντα προσέχετε την ορθογραφία, τα σημεία στίξης και το γραφικό σας χαρακτήρα (μεγάλα και ευανάγνωστα γράμματα).
- Μην κάνετε το λάθος να παρατείνετε την ενασχόλησή σας με το κείμενο, ακόμα κι αν νιώθετε ότι δεν είστε ικανοποιημένοι από τη μετάφρασή σας. Να θυμάστε ότι παρά τη δυσκολία του, του αντιστοιχούν μόνο 20% των συνολικών μονάδων του μαθήματος.

- Μετά τη μετάφραση ασχολείστε με το συντακτικό. Ιδανικός χρόνος για να απαντήσετε είναι περίπου **10-15** λεπτά.
- Απαντάτε πρώτα την άσκηση που ζητά συντακτική αναγνώριση τύπων του δοθέντος αποσπάσματος. Να ανακαλείτε πάντα στη μνήμη σας τη μετάφραση, να συντάσσετε όλη την πρόταση και μετά να αποφασίζετε τι θα γράψετε (με βάση παραπάνω οδηγία θα πρέπει η άσκηση αυτή να έχει ήδη απαντηθεί και να υπολείπεται η καθαρογραφή της). Μην ξεχνάτε να γράψετε πού αναφέρεται ο κάθε τύπος π.χ. Υποκείμενο στον τάδε ρηματικό τύπο, γενική αντικειμενική στο δείνα επίθετο κ.λπ. Στις υπόλοιπες συντακτικές ασκήσεις, αφού διαβάσετε την εκφώνηση τόσες φορές όσες χρειάζεται για να είστε σίγουροι για το τι σας ζητά, γράψτε στο πρόχειρο ένα σχεδιάγραμμα της θεωρίας που θα χρειαστείτε για να απαντήσετε, γράψτε την απάντησή σας στο πρόχειρο, ελέγξτε συντακτικά αν αυτό που γράψατε στέκει και μετά αντιγράψτε το στο καλό. Συνήθως είναι χρήσιμο να συντάξετε και την φράση που σας δίνεται πριν προχωρήσετε στην απάντησή σας.
- Στο τέλος ασχολούμαστε με την άσκηση στη γραμματική. Ιδανικός χρόνος για να απαντήσουμε είναι τα **10** λεπτά. Μην απαντάτε απευθείας. Αναγνωρίστε γραμματικά τον τύπο που ζητείται, εντοπίζοντάς τον μέσα στο κείμενο για να σιγουρευτείτε (στα αρχαία ελληνικά ορισμένοι τύποι είναι ίδιοι αλλά έχουν διαφορετική γραμματική αναγνώριση). Μετά τη γραμματική αναγνώριση γράψτε στο πρόχειρό σας όλα τα στοιχεία που θα σας διευκολύνουν. Αν π.χ. ζητείται ρήμα, γράψτε αρχικούς χρόνους, βρείτε το θέμα που σας ενδιαφέρει, σκεφτείτε σαν ποιο ρήμα από τη γραμματική κλίνεται, κλίνετε ολόκληρη την έγκλιση, βρείτε την κατάληξη που σας ενδιαφέρει και μετά σχηματίστε τον ζητούμενο τύπο. Στο τέλος πάντα ελέγχετε αν ο τύπος που γράψατε είναι ο ζητούμενος και όχι κάποιος άλλος κοντινός του π.χ. άλλο πρόσωπο. Αν πάλι σας ζητείται πτωτικός τύπος, αφού γράψετε στο πρόχειρο την ονομαστική ενικού και σκεφτείτε σαν ποιο τύπο της γραμματικής κλίνεται, τον κλίνετε ολόκληρο και μετά επιλέγετε την πτώση που σας ζητείται. Πάντα ελέγχετε θέμα και κατάληξη. Αν υπάρχει διπλοτυπία, γράψτε και τους δυο τύπους.
- Στην εξαιρετική περίπτωση που έχετε καθυστερήσει πολύ στο γνωστό, ξεκινήστε από τη γραμματική, περάστε μετά στη μετάφραση και στο τέλος κάντε τις ασκήσεις συντακτικού.

Στην ακόμη πιο εξαιρετική περίπτωση που ο χρόνος τελειώνει -και μόνο τότε- και δεν έχετε προλάβει να αντιγράψετε από το πρόχειρο κάτι, γράφετε παραπομπή, με την οποία οδηγείτε τον διορθωτή στο συγκεκριμένο σημείο του πρόχειρου για να το ελέγξει, και διαγράφετε τη λέξη «πρόχειρο».

- Η επανάληψη καλό είναι να γίνεται ως εξής: αρχικά ελέγξτε τη μετάφρασή σας άλλη μια φορά για νοηματικά κενά, ορθογραφικά λάθη, τονισμό, σημεία στίξης κ.λπ.. Στη συνέχεια προσέξτε αν έχετε απαντήσει σε όλα όσα σας ζητούνται στις παρατηρήσεις σας -πάντα υπάρχει ο κίνδυνος να έχουμε ξεχάσει κάτι στο πρόχειρο ή να μην το έχουμε δει καν- και ελέγξτε τις απαντήσεις σας σε τονισμό και πνευματισμό. Στην περίπτωση που έχετε κι άλλο χρόνο ξανααπαντήστε προφορικά όλες τις παρατηρήσεις.

Οδηγίες για το μάθημα των Λατινικών

- Όταν παίρνετε τα θέματα μην προσπαθήσετε να τα διαβάσετε μια ανάγνωση όλα για να δείτε αν τα ξέρετε.
- Να κάνετε μεγάλα γράμματα και να μην τα κολλάτε μεταξύ τους.
- Να γράφετε όσο πιο ελεγχόμενα μπορείτε. Ότι γράψετε αρχικά, δύσκολα το αλλάζετε μετά.
- Ξεκινήστε από τη μετάφραση. Όταν την τελειώσετε ελέγξτε αν έχετε ξεχάσει κάτι (κάποια λέξη, σημεία στίξης κ.λπ.) καθώς και την ορθογραφία.
- Συνεχίστε με τη γραμματική. Μην απαντάτε απ' ευθείας. Αναγνωρίστε γραμματικά τον τύπο που ζητείται, εντοπίζοντάς τον μέσα στο κείμενο για να σιγουρευτείτε (στα Λατινικά πολλοί τύποι είναι ίδιοι αλλά έχουν διαφορετική γραμματική αναγνώριση). Μετά τη γραμματική αναγνώριση γράψτε στο πρόχειρό σας όλα τα στοιχεία που θα σας διευκολύνουν. Αν π.χ. ζητείται ρήμα, γράψτε αρχικούς χρόνους, βρείτε το θέμα που σας ενδιαφέρει, σκεφτείτε σαν ποιο ρήμα από τη γραμματική κλίνεται, βρείτε την κατάληξη που σας ενδιαφέρει και μετά σχηματίστε τον ζητούμενο τύπο. Στο τέλος πάντα ελέγχετε αν ο τύπος που γράψατε είναι ο ζητούμενος και όχι κάποιος άλλος κοντινός του π.χ. άλλο πρόσωπο. Αν πάλι σας ζητείται πτωτικός τύπος, αφού γράψετε στο πρόχειρο την ονομαστική ενικού και σκεφτείτε σαν ποιο τύπο της γραμματικής κλίνεται, τον κλίνετε ολόκληρο και μετά επιλέγετε την πτώση που σας ζητείται. Πάντα ελέγχετε θέμα και κατάληξη.
- Στο συντακτικό καλό είναι να ξεκινήσετε από την άσκηση που ζητά συντακτική αναγνώριση τύπων του δοθέντος αποσπάσματος. Να ανακαλείτε πάντα στη μνήμη σας τη μετάφραση, να συντάσσετε όλη την πρόταση και μετά να αποφασίζετε τι θα γράψετε. Μην ξεχνάτε να γράψετε που αναφέρεται ο κάθε τύπος π.χ. Υποκείμενο στον τάδε ρηματικό τύπο, γενική αντικειμενική στο δείνα επίθετο κ.λπ.
- Στις υπόλοιπες συντακτικές ασκήσεις, αφού διαβάσετε την εκφώνηση τόσες φορές όσες χρειάζεται για να είστε σίγουροι για το τι σας ζητά, γράψτε στο πρόχειρο ένα σχεδιάγραμμα της θεωρίας που θα χρειαστείτε για να απαντήσετε, γράψτε την απάντησή σας στο πρόχειρο, ελέγξτε συντακτικά αν αυτό που γράψατε στέκει και μετά αντιγράψτε το στο καλό. Ορισμένες φορές είναι χρήσιμο να συντάξετε και την φράση που σας δίνεται πριν προχωρήσετε στην απάντησή σας.
- Στην εξαιρετική περίπτωση που δεν ξέρετε να απαντήσετε σε κάτι, αφήστε το για το τέλος. Να θυμάστε ότι μια λανθασμένη απάντηση είναι καλύτερη από μια μη απάντηση. Εξάλλου το πιθανότερο είναι να ξέρετε να

απαντήσετε αλλά να σας μπερδεύει η εκφώνηση ή να είστε θολωμένοι. Κάντε ένα μικρό πνευματικό διάλειμμα και συνεχίστε.

- Να θυμάστε πάντα ότι πρέπει να κάνετε επανάληψη σε δύο επίπεδα: πρώτον, προσέξτε αν έχετε απαντήσει σε όλα όσα σας ζητούνται και δεύτερον, χωρίς να κοιτάζετε τις απαντήσεις σας, ξανααπαντήστε προφορικά ή γραπτά (ανάλογα με τη δυσκολία της άσκησης και τον εναπομείναντα χρόνο) και ελέγξτε αν η δεύτερη απάντηση συμφωνεί με την πρώτη. Σε περίπτωση που τη δεύτερη φορά δώστε διαφορετική απάντηση ξανασκεφτείτε το, γιατί δεν είναι σίγουρο πως ό,τι γράψατε την πρώτη φορά είναι λάθος και τη δεύτερη είναι σωστό · μπορεί να συμβαίνει και το αντίθετο!

Οδηγίες για το μάθημα της Ιστορίας

- Αναφορικά με την οργάνωση του χρόνου μας, χρειαζόμαστε περίπου 60 λεπτά για τα θέματα της πρώτης ομάδας και 100 λεπτά για τα θέματα της δεύτερης ομάδας (πηγές). Φροντίζουμε να μας μείνουν περίπου 15-20 λεπτά για έναν τελικό επανέλεγχο του γραπτού. Ξεκινάμε από τις ερωτήσεις της πρώτης ομάδας.
- Εφόσον υπάρχουν ερωτήσεις αντιστοίχισης, πολλαπλής επιλογής ή σωστού-λάθους, ξεκινάμε απ' αυτές. Δε βιαζόμαστε, διαβάζουμε προσεκτικά τις εκφωνήσεις και τα ζητούμενα. Προσέχουμε πολύ τη διατύπωση, γιατί το λάθος μπορεί να βρίσκεται στη χρονολογία, στον τόπο, στο πρόσωπο που αναφέρονται ή σε μια απλή άρνηση. Σε τέτοιου τύπου ασκήσεις, είναι σύνηθες να γίνονται λάθη λόγω απροσεξίας ή βιασύνης –πρέπει οπωσδήποτε να τα αποφύγουμε. Αν, π.χ., υπάρχουν ημερομηνίες ή χρονολογίες, ελέγχουμε με προσοχή αν όλα τα στοιχεία (ημερομηνία, μήνας, χρονιά) είναι σωστά.
- Σε ερωτήσεις σωστού-λάθους, προσέχουμε την εκφώνηση μήπως ζητείται να γράψουμε και τη σωστή απάντηση για κάθε λανθασμένη που θα εντοπίσουμε.
- Στις ερωτήσεις αντιστοίχισης ξεκινάμε από αυτά που είμαστε σίγουροι ότι είναι σωστά ή αποκλείοντας αυτά που είναι σίγουρα λάθος.
- Στις ερωτήσεις σύντομου ορισμού, αρχικά εντοπίζουμε το κεφάλαιο του βιβλίου απ' το οποίο προέρχεται ο όρος. Προσέχουμε πολύ ώστε να μη μπερδευτούμε με τυχόν παρόμοιους όρους (π.χ. «Εθνικό κόμμα» και «Εθνικό κομιτάτο»). Θυμόμαστε να δώσουμε χρονικούς και τοπικούς προσδιορισμούς. Συχνά στο βιβλίο δε δίνονται αντίστοιχοι προσδιορισμοί στα συγκεκριμένα σημεία, γιατί εννοούνται από προηγούμενα κομμάτια – στο γραπτό μας όμως τίποτα δεν εννοείται. Για παράδειγμα, αν μας ζητηθεί ορισμός για τη «Φεντερασιόν» πρέπει να αναφέρουμε ότι ήταν εργατική οργάνωση της Θεσσαλονίκης (όχι απλώς «της πόλης» όπως αναφέρεται στο

βιβλίο) ή αν ζητηθεί ορισμός για τους «Πεδινούς» πρέπει να αναφέρουμε ότι εμφανίστηκαν κατά την περίοδο της Εθνοσυνέλευσης του 1862-1864.

- Σε κάθε περίπτωση, αφού διαβάσουμε μια φορά όλα τα υπόλοιπα θέματα, ξεκινάμε από τις ερωτήσεις που ξέρουμε, ώστε να έχουμε τις «σίγουρες» μονάδες, και μετά περνάμε σε όσες μας δυσκολεύουν περισσότερο.
- Στις ερωτήσεις ανάπτυξης διαβάζουμε καλά τις εκφωνήσεις ώστε να κατανοήσουμε πλήρως τα ζητούμενα. Υπογραμμίζουμε λέξεις-κλειδιά για να βοηθηθούμε, εντοπίζουμε το κεφάλαιο του βιβλίου στο οποίο αναφέρεται η ερώτηση και προσέχουμε τα όρια της απάντησής μας (από ποιο σημείο του βιβλίου πρέπει να ξεκινήσουμε και μέχρι πού να φτάσουμε). Συνήθως στις ερωτήσεις τίθενται όρια με βάση χρονολογίες ή σημαντικά γεγονότα. Γι' αυτό, καλό είναι κατά τη διάρκεια της μελέτης μας να εντοπίζουμε τα βασικά γεγονότα, τον τόπο, τον χρόνο, τα δρώντα πρόσωπα, τα αίτια και τις συνέπειες ενός γεγονότος. Αφού εντοπίσουμε το χωρίο του βιβλίου που απαντά στην ερώτηση, το λέμε από μέσα μας ξεκινώντας πιο πάνω από εκεί που θεωρούμε ότι αρχίζει και τελειώνοντας πιο κάτω από εκεί που πιστεύουμε ότι τελειώνει. Αφού το κάνουμε αυτό, αποφασίζουμε ποια είναι τα όρια της απάντησης. Με τον τρόπο αυτό, ελέγχουμε μήπως η απάντηση πρέπει να ξεκινήσει από ένα σημείο της προηγούμενης παραγράφου ή πρέπει να περιλάβει κι ένα τμήμα της επόμενης. Δεν γράφουμε και κομμάτια που μας φαίνονται άσχετα, λόγω ανασφάλειας (η λογική: «να τα βάλω όλα, ώστε μέσα να υπάρχει και το σωστό...» ☺ ☺) Στην εξαιρετική περίπτωση και μόνο που όσο κι αν σκεφτόμαστε δεν είμαστε σίγουροι για τα όρια της απάντησής μας, τότε πρέπει να έχουμε υπ' όψιν μας ότι είναι προτιμότερο να υπάρχει στην απάντησή μας κάτι επιπλέον που πιθανόν δε χρειάζεται, παρά να λείπει κάτι απαραίτητο.

Σχετικά με τη Β' ομάδα (πηγές):

- Πρώτα διαβάζουμε την ερώτηση και φέρνουμε στο μυαλό μας το απόσπασμα του σχολικού βιβλίου στο οποίο αναφέρεται.
- Στη συνέχεια διαβάζουμε προσεκτικά το παράθεμα και υπογραμμίζουμε εκείνα τα στοιχεία που αφορούν την ερώτηση.

- Ακολουθούμε τις οδηγίες του φυλλαδίου μας (ενδεικτική μεθοδολογία για το σχολιασμό ιστορικών πηγών) και προσέχουμε ιδιαίτερα τα εξής:
 - ✓ Η απάντησή μας μοιάζει πολύ με μια μικρή έκθεση, καθώς θα πρέπει να υπάρχει: πρόλογος, κυρίως θέμα (όπου συνθέτουμε τις ιστορικές μας γνώσεις με τα δεδομένα του παραθέματος με τη βοήθεια μεταβατικών φράσεων) και επίλογος. Φροντίζουμε το κείμενό μας να χωρίζεται σε παραγράφους.
 - ✓ Το τελικό μας κείμενο δεν πρέπει να αποτελεί συρραφή χωρίων του βιβλίου και του παραθέματος αλλά ένα ομοιογενές κείμενο.
 - ✓ Τα χωρία του σχολικού βιβλίου τα καταγράφουμε όσο το δυνατόν αυτούσια, ενώ αποφεύγουμε να αντιγράψουμε αυτούσιες φράσεις τις πηγής (χρησιμοποιούμε μόνο τους ιστορικούς όρους-ορολογία).
 - ✓ Αν η πηγή δεν είναι γραμμένη στη νέα ελληνική γλώσσα και δεν καταλαβαίνουμε λέξεις ή φράσεις, προσπαθούμε να κατανοήσουμε το νόημα από τα συμφραζόμενα. Στην περίπτωση και μόνο που δε μπορούμε να αποδώσουμε το νόημα στα νέα ελληνικά, παραθέτουμε το χωρίο αυτούσιο σε εισαγωγικά (εφόσον είμαστε βέβαιοι ότι το συγκεκριμένο χωρίο πρέπει να συμπεριληφθεί στην απάντηση).
 - ✓ Αν τα παραθέματα είναι δύο ή περισσότερα, τοποθετούμε τις κοινές πληροφορίες μαζί στην απάντησή μας προσέχοντας να αποφύγουμε τις επαναλήψεις, ή αναφέρουμε το παράθεμα του οποίου τις πληροφορίες χρησιμοποιούμε κάθε φορά.
 - ✓ Σε κάθε περίπτωση ακολουθείται η σειρά του σχολικού βιβλίου το οποίο επιβεβαιώνεται, συμπληρώνεται, τεκμηριώνεται κ.λπ. από το παράθεμα και όχι το αντίστροφο.
- Δεν αφήνουμε κανένα θέμα αναπάντητο. Αρνητική βαθμολόγηση δεν υπάρχει -οπότε απαντάμε ακόμα και τα θέματα που δεν ξέρουμε, όπως μπορούμε. Είναι πιθανό -έστω και μ' αυτόν τον τρόπο- να κερδίσουμε κάποια μόρια.
- Δεν πανικοβαλλόμαστε όταν κάτι δε μπορούμε να το απαντήσουμε. Προχωράμε στο επόμενο και γυρίζουμε στο τέλος να ασχοληθούμε με ό,τι

αφήσαμε κενό. Το παν είναι η συλλογή μονάδων και τα λάθη είναι αναπόφευκτα. Δεν είναι δεδομένο ότι οι εκφωνήσεις θα μας είναι οικείες. Αυτό δε σημαίνει ότι δεν ξέρουμε την απάντηση, απλά χρειάζεται να το σκεφτούμε λίγο πιο ψύχραιμα.

- Στη μάλλον απίθανη περίπτωση που ο χρόνος τελειώνει και δεν έχουμε προλάβει να αντιγράψουμε από το πρόχειρο κάτι, το οριοθετούμε έτσι ώστε να φαίνεται ότι δεν είναι στο πρόχειρο και γράφουμε μια παραπομπή για τον διορθωτή.
- Στη συνέχεια προσέχουμε αν έχουμε απαντήσει σε όλα όσα μας ζητούνται - πάντα υπάρχει ο κίνδυνος να έχουμε ξεχάσει κάτι στο πρόχειρο ή να μην το έχουμε δει καν. Ελέγχουμε προσεκτικά τον τονισμό, την ορθογραφία και τη στίξη. Στην περίπτωση που έχουμε κι άλλο χρόνο, ξανααπαντάμε προφορικά όλες τις παρατηρήσεις.

Οδηγίες για το μάθημα της Βιολογίας Γενικής παιδείας

Οι εξετάσεις στο μάθημα της Βιολογίας Γενικής Παιδείας απαιτούν:

1. Σαφήνεια στη διατύπωση
2. Πληρότητα στην απάντηση
3. Συνδυαστική ετοιμότητα
4. Πολλές φορές απλές γνώσεις πρακτικής αριθμητικής
5. Αρκετές φορές την ερμηνεία κάποιου διαγράμματος το οποίο απαιτεί απλή, λογική παρατήρηση και απάντηση.

Η σαφήνεια και η πληρότητα στη διατύπωση απαιτεί μεγάλη προσοχή μιας και πολλοί μαθητές:

- I. Απαντούν με λογοτεχνικές εκφράσεις στα ζητούμενα θέματα (μη ξεχνάμε πως μεγάλο δείγμα των μαθητών προέρχεται από τη θεωρητική κατεύθυνση), με ενδεχόμενο κίνδυνο η απάντησή τους πολλές φορές να είναι ελλιπής, ή πολλές φορές αντίθετη προς το ερώτημα.
- II. Θεωρούν πολλές φορές αυτονόητες κάποιες διευκρινίσεις (τις οποίες παραλείπουν), κάτι το οποίο δεν ισχύει .

Ο χρόνος απάντησης των θεμάτων για ένα διαβασμένο μαθητή απαιτεί χρόνο 2 περίπου ώρες, προκειμένου να δώσει μια πλήρη απάντηση.

Το πρώτο θέμα περιλαμβάνει ερωτήσεις ανοικτού τύπου, οι οποίες απαντώνται σχετικά εύκολα.

Το δεύτερο θέμα απαιτεί περιγραφή η οποία αντλείται συνήθως από μια συγκεκριμένη περιοχή του σχολικού βιβλίου.

Το τρίτο θέμα απαιτεί συνήθως συνδυαστικές περιγραφές από δύο ή περισσότερες περιοχές του σχολικού βιβλίου. Το τρίτο θέμα θέλει μεγαλύτερη προσοχή και ετοιμότητα από τους υποψήφιους.

Το τέταρτο θέμα περιέχει συνήθως θέμα ή θέματα τα οποία ελέγχουν την αναλυτική και ταυτόχρονα συνθετική ικανότητα του υποψήφιου και επομένως θέλει αυξημένη προσοχή. Συνήθως δίδεται κάποιο διάγραμμα , το οποίο σε κάποιες περιπτώσεις χρειάζεται μια απλή πράξη πρακτικής αριθμητικής.

Σε αυτό ή αυτά τα θέματα ο υποψήφιος, αφού εντοπίσει τις λέξεις – έννοιες κλειδιά , τις αναπτύσσει όσο πιο αναλυτικά γίνεται και στο τέλος καταλήγει σε ένα λογικό συμπέρασμα, το οποίο αιτιολογεί τα ζητούμενα του θέματος ή των θεμάτων. Ένας διαβασμένος μαθητής απαντά συνήθως με σχετική άνεση. Σε κάθε όμως περίπτωση

χρειάζεται επανέλεγχος του γραπτού και το κυριότερο να μη βιασθεί να παραδώσει το γραπτό του.

Καλό θα είναι στο τέλος κάθε απάντησης να αφήνει ένα μικρό κενό για το ενδεχόμενο κάποιας παράλειψης το οποίο θα επιθυμούσε να συμπληρώσει μετά το τελικό έλεγχο του γραπτού του.

Οδηγίες για το μάθημα των Α.Ο.Θ.

- Στα θέματα ανάπτυξης της θεωρίας θα πρέπει να γράφετε τα παραδείγματα και να σχεδιάζετε τα διαγράμματα που εμπεριέχονται στη σχετική παράγραφο του βιβλίου, εκτός αν υπάρχει διευκρίνιση ότι δε ζητούνται.
- Σε περίπτωση που δοθεί άσκηση με πίνακα θα σας ζητηθεί να μεταφέρετε τον πίνακα στο τετράδιο. Μην το ξεχάσετε!
- Σε περίπτωση που ζητηθεί σε μια άσκηση να σχεδιάσετε ένα διάγραμμα, αυτό πολύ πιθανό να απαιτηθεί να γίνει στο μιλιμετρέ. Προσοχή: μην το το κάνετε στο κυρίως γραπτό.
- Αν ζητηθεί να κάνετε διαγραμματική απεικόνιση γραμμικών συναρτήσεων, μην ξεχάσετε να απεικονίσετε (μαζί με τα υπόλοιπα σημεία) τα σημεία τομής τους με τους δύο άξονες. Όποιο κομμάτι τους είναι εκτός πρώτου τεταρτημορίου απεικονίζεται με διακεκομμένη γραμμή.
- Όλοι οι υπολογισμοί πρέπει να φαίνονται στο κυρίως γραπτό. (εννοείται όχι ο υπολογισμός π.χ. των διαιρέσεων αλλά οπωσδήποτε η εφαρμογή και η επεξεργασία των τύπων).
- Αν ο χρόνος το επιτρέπει, να ξαναγράψετε τις ασκήσεις στο πρόχειρο έτσι ώστε να διαπιστωθούν επιπόλαια - κυρίως μαθηματικά - λάθη.
- Όταν χρησιμοποιείτε συμβολισμούς που δεν αναφέρονται στο σχολικό βιβλίο, να συνοδεύονται από επεξήγηση.